Herziene uitwerking regionaal Thuiszitterspact

Een nieuwe impuls aan een passend perspectief voor iedere jeugdige in West-Brabant

januari 2024

Herziene uitwerking regionaal Thuiszitterspact

Een nieuwe impuls aan een passend perspectief voor iedere jeugdige in West-Brabant

januari 2024

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4

2. Gezamenlijke verantwoordelijkheid 5

3. De doelgroep 6

4. De betrokken partners en hun verantwoordelijkheden 7

5. Stappenplan voorkomen en bestrijden van thuiszitten en opschalen casuïstiek 9

6. Evaluatie en implementatie 12

Bijlage 13

Handige links 13

1. Inleiding

In het regionaal thuiszitterspact spraken de West-Brabantse gemeenten en de samenwerkingsverbanden eind 2017 een stevige ambitie uit: in 2020 zit geen enkele jeugdige langer dan drie maanden thuis zonder passend aanbod van onderwijs en/of zorg. Maar de thuiszittersproblematiek is complex en weerbarstig gebleken. Begin 2019 is er een uitwerking van het thuiszitterspact geschreven waarin staat beschreven hoe we in de regio willen omgaan met thuiszitters. In de afgelopen jaren zijn er diverse ontwikkelingen geweest waarmee belangrijke stappen zijn gezet in de thuiszittersaanpak. Echter zitten er nog steeds jeugdigen thuis. Daarom geven we het pact met ingang van het schooljaar 2023-2024 opnieuw een impuls met deze herziene uitwerking.

Elke jeugdige heeft recht op onderwijs, maar er zijn nog te veel jeugdigen die niet naar school gaan. In een brief aan de Tweede Kamer noemde oud-minister Wiersma (Primair en Voortgezet Onderwijs) verzuim in 2022 een 'taai' probleem. "Er is niet één type thuiszitter en daarmee ook niet één landelijke aanpak mogelijk," schreef de oud-minister. "Ieder kind is uniek en heeft de hulp en ondersteuning nodig die bij dat kind en dat verhaal passen. En welke hulp nodig is, verschilt per situatie."

De sleutel voor een succesvolle aanpak ligt in het handelen en samenwerken van de betrokken professionals. In het thuiszitterspact spraken we af dat het Regionaal Bureau Leren West-Brabant (RBL) de gemeenten en samenwerkingsverbanden, in samenwerking met het onderwijs, ondersteunt om een sluitende thuiszittersaanpak te realiseren, waarin preventie voorop staat. In deze herziene uitwerking staat beschreven wat ieders rol is in het proces van voorkomen en bestrijden van thuiszitten zodat rollen, taken en verantwoordelijkheden van alle betrokken professionals duidelijk zijn.

Steeds zetten we de jeugdige centraal: we zoeken oplossingen vanuit het recht van de jeugdige op een passend aanbod van onderwijs en/of zorg. Het regionaal thuiszitterspact geeft uiting aan onze gedeelde ambitie, de uitgangspunten die we hanteren en het besef van gezamenlijke verantwoordelijkheid. Daarbij kijken we vooral naar de mogelijkheden: 'wat kan er wel?' in plaats van 'wat kan er niet?'.
Alle partijen hebben zich verbonden aan deze ambitie en spannen zich in om deze te realiseren.

Begin 2019 hebben de 16 West-Brabantse gemeenten en de samenwerkingsverbanden een uitwerking van het thuiszitterspact geschreven waarin staat beschreven hoe we in de regio willen omgaan met thuiszitters.
Met deze herziene uitwerking geven we opnieuw een impuls aan deze aanpak. We willen dat alle jeugdigen in onze regio de kans krijgen om zich optimaal te ontwikkelen. Maar hoe zorgen we ervoor dat elke jeugdige gezien wordt en een passend aanbod krijgt? In dit document beschrijven we hoe we in de regio invulling willen geven aan het pact om thuiszitten te bestrijden en voorkomen. Dit vormt de rode draad van het thuiszitterspact voor de regio, maar mét ruimte voor lokale kleuring en een specifieke uitwerking per samenwerkingsverband, aansluitend op de zorgstructuren bij de diverse gemeenten. Uitgangspunt is dat we het samen doen, met ieder zijn eigen rol en expertise.

Leeswijzer
In dit document gebruiken we voor onze doelgroep de term 'jeugdige' of 'leerling' (bij een schoolinschrijving).
Deze herziene uitwerking start met een toelichting op onze gezamenlijke verantwoordelijkheid. We bouwen bruggen om ervoor te zorgen dat jeugdigen zich op een passende plek kunnen ontwikkelen. Daarna schetsen we de doelgroep: voor welke jeugdigen is deze aanpak bedoeld? Vervolgens beschrijven we de betrokken partners en hun rollen, taken en verantwoordelijkheden. Hierna belichten we een stappenplan op hoofdlijnen met de basisafspraken voor het voorkomen van thuiszitten en het opschalen van casuïstiek. Tot slot onderstrepen we de tijdloze ambitie voor onze regio: iedere jeugdige verdient de kans om zich optimaal te ontwikkelen. Daar maken we ons samen hard voor.

2. Gezamenlijke verantwoordelijkheid

In de praktijk blijkt het niet altijd eenvoudig om voor iedere jeugdige die risico loopt op thuiszitten of die al thuiszit binnen drie maanden een passende en duurzame oplossing te realiseren. Bijvoorbeeld vanwege de wachtlijsten in de jeugdzorg of onduidelijkheid over financiering als gevolg van de gescheiden geldstromen tussen onderwijs en zorg.

Passend aanbod

We willen allemaal voorkomen dat jeugdigen tussen wal en schip vallen. Dat vraagt om maatwerk, flexibiliteit en een besef van gedeelde verantwoordelijkheid. We hebben elkaar nodig. Soms ligt een oplossing nét buiten de geijkte kaders. We dragen samen de verantwoordelijkheid om de jeugdige centraal te stellen en een passend aanbod voor zorg en/of onderwijs te bieden: ieder vanuit zijn eigen rol en expertise, maar met een gezamenlijk belang.

Samen kunnen we bruggen slaan. Maar dat kan alleen als we elkaar begrijpen en duidelijke afspraken maken over onze rollen en taken. Elke betrokken partij werkt vanuit zijn eigen expertise aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid. Daar mogen we elkaar ook op aanspreken.

3. De doelgroep

Volgens de definitie van Ingrado is een thuiszitter een leerplichtige of kwalificatieplichtige jeugdige die langer dan vier weken niet ingeschreven staat op een school of zonder geldige reden niet naar school gaat.

Het liefste willen we thuiszitten voorkomen. Door professionals in een vroeg stadium te betrekken bij verzuim, kunnen zij bijvoorbeeld extra ondersteuning bieden op of nabij school om grotere problemen voor te zijn. Daarom richt onze regionale aanpak zich ook op jeugdigen met een verhoogd risico op thuiszitten. Bijvoorbeeld omdat er sprake is van zorgelijk verzuim.

Aangescherpte procedure vrijstellingen op grond van artikel 5 onder a

Jeugdigen die (tijdelijk) niet in staat zijn onderwijs te volgen als gevolg van een fysieke of psychische beperking, kunnen worden vrijgesteld van de Leerplichtwet op grond van artikel 5 onder a. Deze groep jeugdigen valt niet onder de wettelijke definitie van een thuiszitter, maar in de praktijk wordt deze vrijstelling ook toegepast bij thuiszitters in plaats van het aanbieden van maatwerkoplossingen en het blijven onderzoeken van de mogelijkheden.

We willen voorkomen dat thuiszitters een vrijstelling 5 onder a krijgen en daarmee zonder ontwikkelperspectief uit beeld verdwijnen van de school, het samenwerkingsverband en de leerplichtambtenaar. Daarom hebben we in het regionaal thuiszitterspact vastgelegd dat de aanpak ook afspraken zou omvatten over het terugdringen van deze vrijstellingen.

Soms blijkt de problematiek dusdanig groot, dat het volgen van enige vorm van onderwijs niet mogelijk is. Een vrijstelling 5 onder a is dan het meest passend. Maar als een jeugdige nog ontwikkelmogelijkheden heeft, dan willen we ons inspannen om een passend aanbod te bieden. Dit vraagt steeds om een zorgvuldige afweging aan de voorkant.

De afgelopen periode hebben we de samenwerking in de regio tussen de GGD West-Brabant, het RBL West-Brabant en de regionale samenwerkingsverbanden verstevigd. Er is daarbij een belangrijke ontwikkelingsslag gemaakt met een aangescherpte procedure voor het beoordelen van aanvragen voor een vrijstelling op grond van artikel 5 onder a. We verwachten dat deze nieuwe werkwijze gaat bijdragen aan het terugdringen van het aantal vrijstellingen aan jeugdigen voor wie alternatieve oplossingen mogelijk zijn. Ontwikkelingen met betrekking tot eventuele wetswijzigingen worden hierin meegenomen.

4. De betrokken partners en hun verantwoordelijkheden

Met het regionaal thuiszitterspact hebben we in West-Brabant de ambitie bekrachtigd om een sluitende thuiszittersaanpak te realiseren. Daar hebben we elkaar voor nodig.

De essentie is steeds: wat kunnen we samen voor een jeugdige betekenen? Dit vraagt om duidelijke afspraken over onze rollen, taken en verantwoordelijkheden: wie doet wat? Samen streven we naar een passende oplossing voor elke jeugdige die ter sprake komt. In onderstaand overzicht staan de taken en verantwoordelijkheden beschreven met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van thuiszitten.

Partners	Taken en verantwoordelijkheden
Ouder(s)/verzorger(s) van een jeugdige	Zijn verantwoordelijk voor aanmelding op een school en geregeld schoolbezoek.
Jeugdige vanaf 12 jaar	Is medeverantwoordelijk voor geregeld schoolbezoek.
School van aanmelding	Heeft zorgplicht; onderzoekt de mogelijkheden voor inschrijving op eigen school en schrijft in of zoekt een beter passende school.
School van inschrijving	Signaleert onderwijsbehoeften van leerlingen. Biedt een passend onderwijsprogramma aan alle leerlingen, meldt verzuim tijdig via DUO bij de leerplichtambtenaar en meldt thuiszitters bij het samenwerkingsverband en de leerplichtambtenaar. Maakt een Ontwikkelperspectief plan (OPP) met ouder(s)/verzorger(s) en leerling en behoudt regie op onderwijs.
Leerplichtambtenaar	Houdt toezicht op het melden van verzuim door scholen, adviseert de school hoe te handelen bij verzuim, neemt verzuimmeldingen in behandeling en analyseert de mogelijke oorzaak. Werkt volgens de Methodische aanpak schoolverzuim (MAS) en pleegt indien nodig interventies richting jeugdige (>12 jaar) en ouder(s)/verzorger(s). Kan op verzoek van school deelnemen aan een multidisciplinair overleg (MDO) en kan een bemiddelende rol spelen.
Jeugdprofessional	Verkent en verheldert de hulpvraag en verleent ambulante hulp zoals kindgesprekken en kortdurende thuisondersteuning. Deze hulp hoeft niet per definitie op of vanuit school plaats te vinden. In sommige gemeenten is de jeugdprofessional gekoppeld aan een dorpsteam of sociaal team. Wanneer ambulante hulp niet kan of de hulp meer specialisme vraagt regelt de jeugdprofessional de toegang tot lichte en specialistische jeugdhulp. Levert een bijdrage aan integraal plan van aanpak om terugkeer naar onderwijs mogelijk te maken en monitort de gestelde doelen binnen de jeugd/gezinshulp.
Samenwerkingsverband	Kan op verzoek samen met school en ouder(s)/verzorger(s) de onderwijs ondersteuningsbehoeften van leerlingen in kaart brengen. Ondersteunt school om hierop aan te sluiten en adviseert ouders en school over een passend onderwijsaanbod. Kan deelnemen en ondersteunen bij het opstellen, monitoren en evalueren van een plan van aanpak en deelnemen aan MDO of andere overleggen hierover. Geeft indien nodig een toelaatbaarheidsverklaring voor speciaal (basis) onderwijs af. Draagt bij aan het realiseren van een fijnmazig netwerk van voorzieningen ten behoeve van passend onderwijs voor iedere jeugdige. Registreert en monitort aantal thuiszitters.
Jeugdgezondheidszorg	De jeugdgezondheidszorg (jeugdartsen, verpleegkundig specialisten en jeugdverpleegkundigen) adviseert scholen over de gezondheid van kinderen. De jeugdarts kan op verzoek van ouders, school of leerplichtambtenaar meedenken over de belastbaarheid van een leerling, bijvoorbeeld via MAZL. Bij MAZL kan de jeugdarts leerlingen met zorgwekkend ziekteverzuim zien, bespreekt de gezondheidsklachten en oorzaken van het ziekteverzuim, onderzoekt de leerling zo nodig en bespreekt samen met ouders en leerling de gewenste zorg en geeft (medisch) advies, vaak in overleg met school en andere betrokkenen (zoals medische specialisten of andere behandelaars).

Vangnetcoördinator VO en PRO-VSO	Is een vraagbaak voor alle betrokken partijen die te maken hebben met thuiszitters en (mogelijk) voortijdig schoolverlaters binnen het voortgezet onderwijs (VO), onderzoekt mogelijkheden naar individuele maatwerkoplossing samen met de (keten)partners, adviseert VO-scholen rondom verzuimprotocollen en de aansluiting met het RBL.
Onderwijs(zorg)consulent, ingesteld door de ministeries van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (WVS)	Adviseert op verzoek aan ouders en scholen en begeleidt bij onderwijskwesties rond een jeugdige met een extra ondersteuningsbehoefte. De consulent zit om die reden mogelijk ook op verzoek van ouders bij een MDO om de belangen van de jeugdige te behartigen. Het gaat om problematiek rond plaatsing, schorsing, verwijdering, besteding van de gelden of onenigheid over het handelingsplan. Ook probeert een onderwijs(zorg)consulent oplossingen te vinden voor jeugdigen die langdurig thuiszitten zonder uitzicht op een onderwijsplaats.
Betrokken hulpverleners en belangrijke personen in het netwerk	Kunnen informeren en adviseren over passende zorg om terugkeer naar onderwijs mogelijk te maken.

Wat houdt de zorgplicht in?

Met de invoering van passend onderwijs hebben schoolbesturen een zorgplicht gekregen. Dit betekent dat scholen de verantwoordelijkheid hebben om leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een passend aanbod te bieden. Dit geldt voor leerlingen die al naar school gaan, maar ook voor aangemelde leerlingen die nog niet op school zitten. Deze verplichting voorkomt dat ouders zelf een zoektocht moeten starten naar een passende plek voor hun kind. Wanneer de school zelf geen passend aanbod kan bieden, zoekt ze in overleg met de ouders een passend en beschikbaar aanbod op een andere school (regulier of speciaal). Een school mag een leerling pas uitschrijven als er een ander passend aanbod beschikbaar is.

5. Stappenplan voorkomen en bestrijden van thuiszitten en opschalen casuïstiek

Welke route volgen we om thuiszitters te voorkomen?
Als startpunt hanteren we in de regio West-Brabant het volgende stappenplan met basisafspraken:

Stap 1. De school signaleert, registreert en analyseert (langdurig) verzuim.

Goed zicht op de aanwezigheid van leerlingen begint bij een goede registratie. De eerste dag dat een kind niet op school aanwezig is, is een cruciale dag als het gaat om de preventie van langdurige en/of veelvuldige afwezigheid. Elke school heeft een verzuimcoördinator aangewezen die samen met de schooladministratie de meldingen van leerkrachten of mentoren verwerkt, monitort en periodiek evalueert. Dit vormt de basis voor interventies, gericht op het snel herstellen van de normale schoolgang. Preventief houden leerplichtambtenaren spreekuren op de VO-scholen voor lichter verzuim.

Bij zorgwekkend ziekteverzuim vindt er op school een gesprek plaats met de jeugdige en ouders. Naar aanleiding van dit verzuimgesprek kunnen VO scholen een consult aanvragen bij de MAZL-arts cq jeugdarts, hiervoor worden de criteria voor MAZL gehanteerd.
Indien er sprake is van twijfelachtig of ongeoorloofd ziekteverzuim, wordt ook de leerplichtambtenaar betrokken.

Stap 2. Bij ontluikend schoolverzuim initieert de school een overleg met de ouder(s)/verzorger(s) en (indien mogelijk) de leerling waarin een ontwikkelingsperspectief plan (OPP) met interventies wordt gemaakt.

Het doel van dit SMART geformuleerde OPP is herstel van de schoolgang. Optioneel kunnen ook het samenwerkingsverband, jeugdprofessional en/of jeugdarts aansluiten bij dit overleg bijvoorbeeld om te kijken of er andere ondersteuning of (jeugd)hulp nodig is. Er wordt een termijn afgesproken waarbinnen het plan gerealiseerd wordt (maximaal 4 weken). Ook wordt er een vervolgoverleg ingepland om de voortgang te monitoren en te anticiperen op ontwikkelingen in het proces.

Stap 3. Is de termijn (maximaal 4 weken) zonder succes verstreken? Dan wordt een multidisciplinair overleg (MDO) georganiseerd.

Wanneer de interventies binnen de afgesproken termijn niet leiden tot het herstel van de schoolgang, dan organiseert de school op zo korte mogelijke termijn een MDO. Voor dit overleg worden ouder(s)/verzorger(s) en indien mogelijk de leerling, het samenwerkingsverband, de leerplichtambtenaar, de jeugdprofessional en de jeugdarts/ jeugdverpleegkundige uitgenodigd. Met de betrokken experts wordt gezocht naar een passende oplossing voor de ondersteuningsvraag.

Wanneer de jeugdige geen schoolinschrijving heeft en het niet lukt om ouder(s)/verzorger(s) te bewegen om de jeugdige in te schrijven bij een school, organiseert de leerplichtambtenaar een MDO. Dit geldt ook in het geval van verhuisleerlingen.

De betrokken partners maken een analyse. Ze brengen de gezins- en kindfactoren en de schoolfactoren in kaart. Het bestaande OPP wordt aangevuld met nieuwe afspraken en interventies. De partners spreken af wie de regie voert en op welke termijn ze weer bij elkaar komen om de ontwikkelingen te bespreken en hierop te kunnen anticiperen. Deze interventies moeten er uiteindelijk toe leiden dat de jeugdige terugkeert naar school.

Stap 4. Kan een leerling (voorlopig) niet naar school? Dan stellen we een integraal plan (zorg en onderwijs) op.

Soms is school (tijdelijk) niet de beste plek voor een leerling. In dat geval wordt voorafgaand aan een aanvraag voor dagbesteding en/of begeleiding binnen een jeugdhulpvoorziening eerst een integraal plan zorg en onderwijs opgesteld. Deze afspraken worden vastgelegd in het OPP van de school en het gezinsplan van de jeugdprofessional.
De jeugdprofessional monitort de doelen binnen de jeugd/gezinshulp. Het streven is dan nog steeds uiteindelijke terugkeer naar passend onderwijs. Alle betrokken partijen, waaronder mogelijk ook de leerling, leveren in een MDO hun inbreng voor dit integrale plan. Ook de jeugdarts kan gevraagd worden om hierbij mee te denken.
Voordat een jeugdprofessional een beschikking afgeeft, dient de school de leerplichtambtenaar op de hoogte te hebben gebracht. Een plaatsing op een dagbesteding kan alleen tot stand komen na overleg tussen de school, het samenwerkingsverband, de jeugdprofessional/gemeente en de leerplichtambtenaar.

Stap 5. Stagneert een casus? Dan wordt er verder opgeschaald binnen de lokale kaders van het samenwerkingsverband.

Als betrokken partijen zich niet aan de gemaakte afspraken houden, de beweging in de casus tot stilstand komt of de interventies niet leiden tot de beoogde resultaten, dan is er een escalatiemogelijkheid voorhanden. Er wordt lokaal invulling gegeven aan deze escalatiemogelijkheid (zie aanvullende oplegger voor de lokale opschaling).

Ook als een jeugdige al een thuiszitter is, willen we als betrokken partijen periodiek bij elkaar komen in een MDO en blijven zoeken naar mogelijkheden en oplossingen zodat de jeugdige tot ontwikkeling kan komen. Stap 3, 4 en 5 zijn dan onderdeel van de route, waarbij we regelmatig de stand van zaken met elkaar bespreken.

Nieuwe kijk op belastbaarheid

Om (partiële) belastbaarheid te bepalen gebruikt de jeugdgezondheidszorg geen eenzijdig, losstaand medisch oordeel meer. Belastbaarheid wordt door de jeugdarts alleen nog samen met betrokkenen vastgesteld. Vanuit zorg, met oog op de ontwikkelmogelijkheden van het kind. Belastbaarheid is een aspect binnen de specifieke (school) context van de leerling en een geheel aan maatregelen, waarbij naar de mogelijkheden in plaats van de beperkingen van de leerling wordt gekeken. De jeugdarts is met zijn/haar expertise één van de partijen die meekijkt en mee richting geeft aan een passend OPP of terugkeerplan voor de jongere. Een belastbaarheidsverklaring afgeven, percentages of aantal lesuren noemen of een dwingende aanpak opleggen vanuit de jeugdgezondheidszorg passen hier niet bij. De beste manier om een kind weer naar school te krijgen, is aandacht vanuit zorg en samen zoeken naar passend onderwijs en/of passende zorg.

Bron: GGD West-Brabant

Wat verstaan we onder regie?

Een belangrijk thema in de uitvoering van het thuiszitterspact is dat van regie. We onderscheiden de volgende vormen:

- **Regie op het proces**

De school ziet erop toe dat iedereen de gemaakte afspraken nakomt. Keert een leerling niet terug naar school? Dan initieert de school ook het volgende overleg. In sommige casussen zal een andere partij worden afgesproken om regie te voeren op het proces.
Als een jeugdige geen schoolinschrijving heeft, dan voert de leerplichtambtenaar de regie op het proces.

- **Regie op eigen taken**

Elke betrokkene bij een thuiszitter (school, ouder(s)/verzorger(s), leerplicht, de GGD, het samenwerkingsverband, jeugdhulp, enz.) werkt vanuit eigen taken en verantwoordelijkheden. In elk overleg rond een leerling die risico loopt op thuiszitten of al een thuiszitter is, wordt afgesproken wat ieder vanuit de eigen rol gaat doen. Vanuit eigenaarschap voelen de partijen zich betrokken en verantwoordelijk voor de leerling en de eigen taak. Zij voeren deze binnen hun eigen organisatie uit. Bij ieder MDO delen ze de stand van zaken, tenzij onderling anders wordt afgesproken.

6. Evaluatie en implementatie

Ieder kind dat thuiszit, heeft zijn eigen verhaal. De problematiek die hier achter schuilt, is vaak weerbarstig en niet eenvoudig op te lossen. Toch hebben we ons in West-Brabant verbonden aan de ambitie om samen een sluitende thuiszittersaanpak te realiseren. Het streven is nog steeds dat geen leerling langer dan drie maanden thuiszit zonder passend zorg- en/of onderwijsaanbod. Daar blijven we ons voor inspannen. De afspraken in deze uitwerking over onze rollen, taken en verantwoordelijkheden helpen ons daarbij: wie doet wat?

Om ervoor te zorgen dat dit document niet een papieren stuk blijft dat in een kast verdwijnt, maken we ook afspraken over de implementatie en borging van deze uitwerking.

Lokaal kunnen deze afspraken verschillen, maar in ieder geval spreken we af:

- deze uitwerking wordt jaarlijks in het eerste kwartaal van het nieuwe kalenderjaar geëvalueerd en geactualiseerd in de Overlegtafel Passend Onderwijs.
- binnen elke samenwerkingsverbandregio wordt een implementatie- en communicatieplan gemaakt om wijzigingen en aanpassingen blijvend in de regio aan partners te communiceren.

Aan deze herziene uitwerking verbinden we geen datum meer, want uiteindelijk is elke thuiszitter er altijd één te veel. Gisteren, vandaag en morgen.

Bijlagen

- 5.1 Procesflow stappenplan
- 5.2 Visual stappenplan voorkomen en bestrijden thuiszitten
- 5.3 Oplegger lokale opschaling

Handige links

- Steunpunt passend onderwijs
- Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS)
- Afwijken/onderwijstijd uitleg Variawet
- Verzuimkaarten bij verzuimscenario's
- Onderwijsconsulenten
- Zorgplicht scholen
- Ingrado-handreiking en checklist aanwezigheidsbeleid
- NJI Oplossingenlab

Herziene uitwerking regionaal Thuiszitterspact